

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ครัวเรือนไทย : การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปหรือลักษณะธรรมชาติของครัวเรือนไทย แบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือน และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนดังกล่าว การศึกษานี้ใช้ข้อมูลภาคสนามที่เก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างตามแบบสอบถามจำนวน 187 ครัวเรือน และสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างเพื่อประกอบแบบสอบถามจำนวน 10 ครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนตัวอย่างเป็นครัวเรือนในเขตเมือง 100 ครัวเรือน และครัวเรือนในเขตชนบท 87 ครัวเรือน ส่วนข้อมูลปัจเจกบุคคลตัวอย่างคือ ข้อมูลจากสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดรวมกันจำนวน 801 คน จำแนกตามสถานภาพในครัวเรือน เป็นหัวหน้าครัวเรือน 187 คน คู่สมรส 174 บุตร 377 คน และสมาชิกคนอื่น 63 คน สำหรับพื้นที่การวิจัยครั้งนี้คือ อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ลักษณะครัวเรือนไทย พบว่าครัวเรือนไทยมีความหลากหลาย ทั้งทางด้านรูปแบบครัวเรือน ขนาดครัวเรือน จำนวนสมาชิกเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปี โดยที่ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนครอบครัวเดี่ยว รองลงมาคือ ครัวเรือนครอบครัวเดี่ยวที่มีคนอื่นอาศัยอยู่ด้วย , เป็นครัวเรือนขนาด 3-4 คน, และไม่มีจำนวนสมาชิกเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปี ส่วนสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนชี้วัดด้วยการรับผิดชอบทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครัวเรือน รายได้ต่อปีของครัวเรือน และจำนวนการถือครองที่ดิน ปรากฏว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในอำเภอท่าศาลามีฐานะปานกลาง ในครัวเรือนส่วนใหญ่มีผู้ทำงานเชิงเศรษฐกิจ 2 คน เป็นหัวหน้าครัวเรือนกับคู่สมรส รายได้ต่อปีตกประมาณ 100,000-499,999 บาท รายได้ต่อปีที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับขนาดครัวเรือนและจำนวนสมาชิกที่ทำงานในครัวเรือน ส่วนจำนวนการถือครองที่ดินส่วนใหญ่ 20-29 ไร่ ในเขตเมืองจำนวนการถือครองที่ดินจะต่ำกว่าในชนบท

ส่วนการจำแนกบทบาทของสมาชิกในครัวเรือนมีแบบแผนแตกต่างกัน ซึ่งบทบาทในครัวเรือนที่สำคัญในการยึดเหนี่ยวสมาชิกในครัวเรือน ได้แก่ บทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ บทบาทในการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญของครัวเรือน บทบาทในการติดต่อกับโลกภายนอก และบทบาทภายในครัวเรือน พบว่า หัวหน้าครัวเรือน ทั้งหัวหน้าครัวเรือนชายและหัวหน้าครัวเรือนหญิง เป็นบุคคลที่รับผิดชอบหลักต่อบทบาทในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ในอัตราที่สูงกว่าสมาชิกอื่นๆ ในครัวเรือน นอกจากนี้หัวหน้าครัวเรือนยังมีบทบาทในการตัดสินใจในกิจกรรมที่สำคัญของครัวเรือน การติดต่อกับโลกภายนอกในส่วนของการ

ติดต่อกับหน่วยงานราชการ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือครัวเรือนในบทบาทภายในครัวเรือน โดยเฉพาะภาระงานบ้าน ส่วนคู่สมรสเป็นผู้รับผิดชอบหลักภายในครัวเรือนทั้งภาระงานบ้าน และการเลี้ยงดูบุตร ช่วยเหลือครัวเรือนในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกับหัวหน้าครัวเรือน และมีบทบาทในการติดต่อกับโลกภายนอกในส่วนของญาติพี่น้องช่วยเหลือครัวเรือนในการทำงานเชิงเศรษฐกิจ ในขณะที่บุตรและสมาชิกคนอื่น มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนบทบาทดังกล่าวในครัวเรือน ฉะนั้น หัวหน้าครัวเรือนและคู่สมรส จึงเป็นบุคคลหลักในครัวเรือนที่จะต้องทำหน้าที่ต่างๆ เพื่อการดำรงชีพของสมาชิกในครัวเรือนให้ครัวเรือนอยู่รอดได้

ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือนพบว่า แบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือนแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ คือ ปัจจัยสถานภาพในครัวเรือน ปัจจัยคุณลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และปัจจัยคุณลักษณะครัวเรือน เช่น ขนาดครัวเรือน รูปแบบครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่ทำงาน และจำนวนสมาชิกเด็กที่อายุไม่เกิน 12 ปี รวมทั้งเงื่อนไขของความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท